

WILLIAM WHARTON

PAUKŠ
TUKAS

Vertėjas iš anglų kalbos
Andrius Patiomkinas

Sofoklis

VILNIUS, 2021

Nagi, Paukštuk! Čia aš, Alas, tiesiai iš Dikso*. Liaukis, na!

Aš atsilošiu ir kyšteliu galvą į koridorių. Įtartinos išvaizdos apsaugos sanitaras baltu apsiaustu vis dar kitame jo gale.

Įsistebeiliju pro grotuotas duris. Paukštukas tupi ant grindų vidury kameros ir nė nežiūri į mane. Tupi lygiai taip, kaip tu pėdavo balandinėje, kai siuvo plunksnas ant savo šiurpulingo balandžio kostiumo. Jeigu psichiatras majoras kada nors sužinos apie tą balandžio kostiumą, tikrai prirakins Paukštuką tiesiog prie grindų.

Kartkartėmis dėl to kostiumo prikraudavau į kelnes. Užkopdavau į balandinę tikėdamasis rasti vien balandžius, o jos gale – susikūpinęs Paukštukas, tamsoje siuvantis plunksnas ant savo šiltų apatinių kelnių. Paukštukui kildavo absurdiškiausių idėjų.

Ir štai jis vėl tupi baltos kameros vidury, nepaisydamas manęs. Vogčiomis darsyk žvilgteliu į koridorių.

– Nagi, Paukštuk. Mesk tai! Aš žinau, kad iš tikrųjų tu nesi paukštis! Sušiktas aštuntasis skirsnis nebeturi pras-

* Diksilando trumpinys. Taip neoficialiai vadinamos pietinės Jungtinės Amerikos Valstijos. (Čia ir toliau – vert. past.)

mės*. Dėl Dievo meilės, tas bukaprotiškas karas jau baigėsi! Hitleriui, Musoliniui, Todžio**, visiems tiems mėšliniams dalykams – kaput!

Nieko. Galbūt jis pamišęs? Įdomu, ar psichiatras žino, kad vadiname jį Paukštuku? Paukštuko močia tikriausiai neišplepės. Turbūt to nė nežino.

Paukštukas atsuka man nugarą. Jis tiktai atsitūpęs sukinėjasi. Laiko rankas prie šonų ir sukaliuojasi aplinkui. Jis spokso į dangų pro nedidelį langą aukštai, kitoje kameros pusėje.

Vyresnysis gydytojas pasakė, kad privalau pasišnekėti su Paukštuku apie kartu nuveiktus dalykus. Iš Dikso ligoninės mane pasiuntė čionai. Mano veidas dar vis apibintuotas. Dar laukia operacija. Skauda, kai valgau ar kalbu, o aš kaip išprotėjęs šneku nuo devynių ryto. Nesugalvoju, ką daugiau pasakyti.

– Ei, Paukštuk! O ką pasakytum apie balandinę, kurią įsi-rengėme miškelyje?

Galbūt tai jį užkabins. Pirmąją balandinę Paukštuko kieme jo močia mums liepė išardyti. Paukštuko namas yra Kosgrouvų dvaro dalis – buvusi sarginė. Kosgrouvų buveinė ir tvartas supleškėjo prieš daugelį metų. Paukštuko namas stovi tiesiai už tvoros beisbolo aikštelės kairėje.

Aikštelė įrengta senojoje Kosgrouvų ganykloje, vienintelėje tenai likusioje neužstatytoje vietoje.

* Omeny turimas JAV karinio kodekso 1 straipsnio 8 skirsnis, numatantis karo tribunolo bausmę už maištavimą ir maišto kurstymą kariuomenėje.

** Hideki Todžio (1884–1948) – Japonijos imperatoriškosios armijos generolas, Antrojo pasaulinio karo metais – ministras pirmininkas, įsakęs bombarduoti amerikiečių karo laivyno bazę Perl Harbore (1941). Kaip karo nusikaltėlis nuteistas myriop.

– Ei, Paukštuk! Ką, po galais, tavo močia veikė su visais tais beisbolo kamuoliukais?

Jo motina prigriebdavo kiekvieną kamuoliuką, įskriejusį į jų kiemą. Beisbolininkai nė nebesistengdavo atgauti. Visi, net pusiau profesionalai, pasiduodavo. Numušei kamuoliuką virš tvoros į Paukštuko kiemą – viso labo, kamuoliuk. Nelikdavo nieko kito, tik imti naują. Brangiai atsieidavo žaidimas toje aikštelėje, jei buvai toli atmušantis dešiniarankis.

Kokį velnią ji galėjo daryti su kamuoliukais? Mudu su Paukštuku tą beisbolo kamuoliukų ieškodavom visose pakampėse. Gal degino juos, o gal pardavinėjo? Neblogas prekybos naudotais kamuoliukais šaltinis.

– Ei, Paukštuk! Prisimeni tuos Grinvudo šunsnukius? Jie niekada neužtiko mūsų balandinės medyje. Velniai griebtų, mūsų rajone tikrai netrūko išperų!

Tie Grinvudo vaikai švilpdavo viską, prie ko gaudavo prisliesiti. Vogė dviračius, balandžius – viską, kas neprikalta.

Balandinė buvo puiki vieta paukščiams, ir niekam nė į galvą nešaudavo, kad ji ten, viršuje. Duobėje po krūmais slėpėme virvines kopėčias su kabliu. Jį užsviesdavom ant šakos, kad užsiropštume.

– Pameni virvines kopėčias, kuriomis laipiodavom, Paukštuk? Dievulėliau, mes buvome puskvaišiai, kai pagalvoji!

Toliau kalbu ir stebiu Paukštuką, bandydamas išsiaiškinti, ar jis klausosi. Jis vis dar spokso pro tą langą aukštai galinėje sienoje.

Žinoma, Paukštukas atrodo graudžiai, tupintis vidury kameros su plona balta ligoninės pižama. Tupi remdamasis visomis

pėdomis, suglaustais keliais, į priekį atkišta galva, prie šonų prispaustomis rankomis sulenktais pirštais. Gali pamanyti, kad tuoj stryktels, porą kartų suplasnos rankomis ir išlėks pro langą, nuo kurio nenuleidžia akių.

Miškelyje įsirengėme nepakartojamą balandinę. Ji buvo mažesnė už pirmą Paukštuko kieme. Mūsų pirmas karvelių pulkas Paukštuko kieme buvo didžiulis. Dešimt porų ir du atliekami patinai. Visi balandžiai gerų rūšių, jokio šlamšto, jokių nususėlių, vien grynaveisliai. Mano galva, jei jau susiruošei leisti pinigų lesalui, turi laikyti gerus paukščius. Paukštukas visuomet bando parsitempti kokių nors šlykščių balandžių vien todėl, kad tie jam patinka. Smarkiai dėl to ginčydavomės.

Laikėme tris poras melsvųjų keršulių, keturias poras melsvų dėmėtųjų, porą rausvų dėmėtųjų ir dvi poras baltųjų karalių. Jokių margaspalvių balandžių, jokių vartiklių ar vėduokliakuočių – ničnieko iš to šlamšto.

Dabar aš mąstau. Aš žinau.

Žinau. Mąstau. Tuštuma.

Kai išpardavėm senąjį balandžių pulką, Paukštuko motina privertė mus nugramdyti balandžių šūdus nuo verandos, ant kurios paukščiai tupinėdavo. Visą verandą ji perdažė už mūsų balandžių pinigų.

Paukštuko motina – nepralenkiama kalė.

Šiaip ar taip, mes nebeturime pinigų nusipirkti paukščių naujajai balandinei miške. Paukštukui išvis nedera laikyti karvelių – niekur.

Pirmuosius du balandžius įsigijome Šešiasdešimt trečiojoje gatvėje po estakadiniu geležinkeliu. Ten didžiulis gatvinių balandžių būrys, dauguma – visiškai niekam tikę. Traukdavome

jų stebėti po pamokų. Sėsdavom į nemokamą autobusą, važiuojantį nuo galinės geležinkelio stoties iki „Sears“*. Tada buvome trylikos ar keturiolikos.

Stebėdavome, kaip balandžiai krypuoja, lesa, dulkinasi. Tą jie daro kiaurą dieną, į nieką per daug nekreipdami dėmesio. Traukiniui pravažiuojant, balandžiai šaudavo iki aukštų estakados skliautų, lyg kas penkias minutes tai nebūtų kartojęsi maždaug penkiasdešimt metų. Paukštukas rodo man, kaip balandžiai parskrenda į tą pačią vietą ir veikia tą patį, ką darė prieš pakildami. Žiūrėdavome ir spėliodavome, kurie karveliai yra pulko vedliai ir kur traukinių estakados santvarose susukti jų lizdai. Mėginome atsekti poras. Balandžiai panašūs į žmones: praktiškai kiaurus metus dulkinasi ir dažniausiai laikosi poromis.

Paprastai tenai nešdavomės maišelį lesalo. Apytikriai per dvi minutes Paukštukas sugeba mažne kiekvieną balandį nutupdyti sau ant rankos. Jis liepdavo man išsirinkti iš būrio vieną paukštį, susikoncentruodavo ties juo ir imdavo burkuoti. Kad mane skradžiai – išsirinktas balandis pradėdavo suktis ore ir nutūpdavo jam ant rankos. Paukštukas kartą aiškino, kad juos tiesiog pasikviečia. Kaip, po paraliais, gali iš pulko prisišaukti norimą balandį? Paukštukas baisus melagis.

– Nagi, Paukštuk. Liaukis, ką? Čia aš, Alas. Užteks tų nesąmonių!

Ničnieko. Kad ir kaip ten būtų, pora melsvųjų keršulių Paukštuką pripažįsta savu. Tai gražūs, bet nesusiporavę balandžiai. Paukštukas keršulius įpratina sutūpti jam ant galvos ar pečių ir leisti apglėbti. Vieną po kito jis ištiesdavo jų sparnus ir

* *Sears* – viena didžiausių JAV mažmeninės prekybos kompanijų.

taršydavo plasnojamąsias plunksnas. Balandžiai elgiasi taip, lyg tai būtų pats natūraliausias dalykas pasaulyje. Atrodo, jiems net patinka.

Paukštukas paleisdavo keršulius skristi pas kitus balandžius, tačiau šie tučtuojau grįždavo atgal. Paprastai balandžiai visada skrenda į pulką. Vieną dieną nevažiavome autobusu, traukėme namo pėstute, o šita porelė visą kelią iki balandinės miškelyje tiesiog nesitraukė nuo Paukštuko. Tie kvėstelėję paukščiai jo nepalieka ramybėje.

Nebūtina klausytis.

Kad išgirstum, nebūtina klausytis.

Kad išvystum, nebūtina žiūrėti.

Kad suprastum, nebūtina mąstyti.

Kad pasakytum, nebūtina klausytis.

Turėjome užrakinti balandinę, kad tie melsvieji keršuliai nesektų Paukštuko į namus. Jo močia nuodydavo balandžius, jei tik kada nutverdavo.

– Ei, Paukštuk, atsimeni melsvųjų keršulių porelę, kuri buvo prisvilusi prie tavęs? Dievulėliau, tai buvo nenormalu!

Jis toliau nekreipia jokio dėmesio. Man nesvarbu, ar jis pavaišęs, jis neturi teisės tiesiog nepaisyti manęs.

– Paukštuk, ar girdi mane? Jei girdi ir nieko nesakai, iš tikrųjų esi pamišėlis. Suknistas pamišėlis, ir tiek.

Dieve mano, aš gaištu laiką. Paukštukas apsimeta kurčias, ar kuris galas. Gydytojas sako, kad jis girdi, girdi kiekvieną mano

žodį. Vis tiek šitie šunsnukiai visko nežino. Gal Paukštukas paprasčiausiai išsigandęs ir nenori klausytis. Po velnių, kas jam galėjo nutikti?

Kai senąjį balandžių pulką laikėme jo namuose, su Paukštuku mėgome vieną dalyką: pasiimti vieną ar du paukščius pasivažinėti dviračiais. Sumeistravom specialią dėžę jiems gabenti. Imdavome jau prijunkusius paukščius. Kad tiksliai žinotume, kada karveliai sugrįžo, prie balandinės vartelių Paukštukas virvele buvo pririšęs seną žadintuvą. Numindavome į Springfildą ar kitur ir paleisdavome balandžius skristi namo su laišku sau patiems.

Vienąsyk pasiimu du balandžius važiuodamas su šeima į papildimą. Braidžiodamas po bangas paleidžiu juos. Devyniasdešimt su viršum mylių iki balandinės jie sukaria mažiau nei per dvi valandas. Laiške Paukštukui parašiau laiką ir kad duodu paukščiams laisvę skristi per Atlanto vandenyną.

Paukštukas valandų valandas kiurksodavo balandinėje ir stebėdavo paukščius. Dievulėliau, man pačiam patinka balandžiai, bet ne tiek, kad kiaurą dieną tupėčiau tamsoje ir spoksočiau į juos. Be to, dar tas jo balandžio kostiumas. Ėmė jį siūtis, kai balandinę laikėme dar Paukštuko kieme. Pradžia buvo senos šiltos apatinės kelnės, kurias jis nudažė tamsiai mėlynai. Visur rinko balandžių plunksnas ir kaupė jas cigarų dėžutėje. Kaip jau sakiau, Paukštukas tupėdavo balandinėje ir siuvo ant tų kelnų plunksnas. Pradėjo nuo viršaus ir varėsi žemyn, aplinkui ir aplinkui, plunksnas – kaip tikrų paukščių – užleisdamas vieną ant kitos.

Kai baigęs apsilvilko, buvo panašus į susivėlusį gigantišką melsvąjį dėmių. Tą beprotišką kostiumą apsilvilkdavo kaskart užsukęs į balandinę. Ši keistenybė, aišku, varė jo motiną iš proto.

Kai įsirengėme balandinę medyje, tapo dar blogiau. Paukštukas ėmė dėvėti plunksnomis aptrauktas pirštines ir ilgas, apsmukusias oranžines kojines iki kelių. Viską užbaigdavo gobtuvus su

dar daugiau plunksnų ir geltonu kartoniniu snapu. Tupėdamas tamsiuose balandinės šešėliuose Paukštukas kartais atrodydavo kaip tikras balandis, tiktai nemažo šuns dydžio. Kokiam žmogui, netyčia pamačiusiam jį vaikštinėjantį medyje, tikriausiai būtų atsisukę varžteliai.

– Štai ko tau čia trūksta, Paukštuk, – senojo balandžio kostiumo! Išties sudirgintum savo storašiknį gydytoją.

Paukštuko nejaudino geros veislės karveliai. Niekad negalėjau suprasti, kuo jį žavėjo koks nors balandis. Kad ir ta patelė, kurią priėmė į balandinę medyje. Viena šlykščiausių būtybių, kokią gali įsivaizduoti. Tokia nupešiota, kad vargu ar galėtum net nususėle ją pavadinti. Paukštukui ji graži.

Maždaug po mėnesio, kai įsitaisėme melsvųjų keršulių, vieną lietingą dieną Paukštukas ateina į balandinę su šita balande ir sakosi radęs ją sąvartyne. Besigrumiančią su žiurke. Taigi – kas tuo patikėtų? Paukštukas skiedžia taip neįtikinamai, kad nieko neapgautų. Visai kas kita, kad Paukštukas pats tikėdavo kitų žmonių melagystėm. Paukštukas beveik viskuo tikėdavo.

Žemė sukasi, o mes jos belaisviai. Našta slegia, ir mes kankinamės judančios sunkenybės narve.

Ta nususėlė visiškai juoda, ne blizgiai, bet dulsvai juoda. Jei-gu ne snapas ir balandiškas krypavimas, galėtum prisiekti, kad tai pintos dydžio varna. Įsitikinęs, jog tai balandis, imu manyti, kad ji dar neapsiplunksnavusi – ji tokia smulki. Aš nepageidaju jos balandinėje. Vienas vargas, kai yra atliekama patelė, tačiau Paukštukas nenusileidžia. Jis nesiliauja svaičiojęs, kokia nuosta-bi ji esanti ir kaip ji sugebanti lakioti.

Pirmiausia nususelė nuvilioja nuo patelės melsvąjį keršulį. Šis nesusigauja, kas jį trinktelėjo. Patinas nusikamuoja stypčiodamas aplinkui, gainiodamasis ir dulkindamas ją. Netgi nebeles. Vargšė keršulio patelė niūroja lizde.

Įsiuntu. Prakeiktą nususelę noriu iššveisti lauk. Balandžių ragana – štai kas ji. Paukštukas sutinka, tačiau nėra laimingas. Kitą dieną ją ištrenkiame. Tikiuosi, kad ji klajoklė ir daugiau niekada jos nebepamatysim.

Kai po pietų įsiropščiau į balandinę, Paukštukas jau ten. Ragana taip pat. Su žaviu rausvuuju dėmiumi. Jie marširuoja po balandinę, dėmėtasis duoda jai garo, melsvasis keršulis bando įsikišti, bet nieko nepeša. Stebime visą popietę. Galiausiai keršulis grįžta pas savo patelę. Sakau, gerai, dabar ragana gali pasilikti, nes turi savo patiną. Tikriausiai vos per keletą dienų ji apsiprato balandinėje.

Niekas nežino daugiau, nei reikia žinoti. Visi mes uždaryti sunkio jėgos kape.

Ką gi, ta ragana neįtikėtina. Kitąkart išskridusi grįžta su dviem nuostabiais grynaveisliais susiporavusiais peleniais. Tokie balandžiai kainuoja nemenką sumelę, aštuoni devyni doleriai už porą. Tai tikrai pavyzdiniai paukščiai. Neįsivaizduojame, iš kur jie atsibastė. Pelenis susižavėjęs ragana, o jo patelė į balandinę seka jiems iš paskos. Balandžiai tokie gražūs, kad nušvinta visa patalpa. Taigi dabar pelenis dulkina raganą, o rausvasis dėmius – pamestas. Tai nenatūralu.

Taip tęsiasi ir toliau. Ragana išleikia ir grįžta su patinu, kartais su porele balandžių. Dažniausiai geros veislės. Toji ragana seksualiai traukia gražius karvelius. Ji visada leidžia parsivestam patinui turėti ją tol, kol pasirodo kitas. Tada šio nebeprisileidžia.

Per tris mėnesius mūsų balandinėje ji nė nežada perėti. Paukštukas sako, galbūt ji balandžių kekšė, bet aš esu tikras, kad ji ragana.

Isisuku į savo vienatvę, kad pažinčiau, bet ne žinočiau; plazdenantis oras; mostas būtinybės link.

Velniai griebtų, netrukus įsitaisome daugiau balandžių, nei galime laikyti balandinėje. Niekas nė nenutuokia, kad laikome balandžius, tad mūsų neįtaria. Su savo ragana tampame sėkmingiausiais balandžių augintojais vakarinėje Šešiasdešimt trečiosios dalyje.

Atliekamus balandžius pradedame gabenti traukiniu į Čeltnamą arba į Midiją ir pardavinėti. Nedidelė tikimybė, kad ten mus atpažins. Šitai savaitgaliais užkalame tris keturis dolerius. Visą dieną nešiodamas laikraščius tiek neuždirbtum.

Be to, balandinėje visada turime puikių karvelių. Balandinė ima panašėti į kiaulidę. Paukštukas spiriasi laikyti mūsų pirmuosius keršulius, ir – žinoma – tebeturime pelenius. Vėliau įsitaisome mieliausią melsvų dėmėtųjų porą, kokią tik esat matę. Dėmėtųjų kontūrai ryškūs kaip šachmatų lenta, balandžiai išsipūtę, tačiau grakštūs, aukštai pakeltomis galvomis. Kojos dailios ir raudonos kaip persimonai. Susiporavę nuostabūs sparnuočiai. Galėčiau spoksooti į juos ištisą dieną. Aš pametęs galvą dėl geros veislės balandžių. Rausvieji keršuliai – jų turime dvi poras – tokie šaunūs, kad bet kas atiduotų tris poras grynaveislių už kiekvieną rausvųjų porą.

Ragana išskrenda ir parskrenda. Kartais jos nebūna tris keturias dienas. Nors ji ir neša mums visus tuos pinigus, trokštu, kad kokį sykį negrižtų. Nuo jos mane ima šiurpas. Man nepatinka Paukštuko elgesys su ja. Būdami kartu jie šiurpina, ypač tada, kai jis dėvi tą kvailą balandžio kostiumą.

Aš vėl vogčia dirsteliu į koridorių. Kaip beprotnamyje jis siaubingai tylus. Daugelio kamerų durys dvigubos. Kad galėtų žiūrėti į pamišėlius, išorinėse duryse yra nedidelis stiklinis langelis. Vidinės durys – grotos. Aš sėdžiu tarp jų.

Ši ligoninė kur kas išvaizdesnė nei Dikso. Ten man daro plastines operacijas, pacientai nuolat tai pasirodo, tai vėl pradingsta. Tarp operacijų turime laukti dvi tris savaites, kartais mėnesį. Nesam ligoniai, tad mus išrašo, kol turime laukti. Tarp operacijų traukiu namo. Tikras herojus mėšainių parduotuvėje. Sako, mane operuos dar vieną sykį, tiktai toje veido dalyje man nebežels barzda. Kas, po galais, ir šiaip nori auginti barzdą?

– Ei, Paukštuk, vaikine! Prisimeni tą seną gerą nususėlę? Ji iš tikrųjų prieš tave staipė užpakalį, drauguži. Ką pasakytum, jei šią akimirką mažoji balandėlė tave pamyluotų, ką?

Iš to, kaip jis atlenkė ir vėl sulenkė pirštus, pajuntu, kad akimirką tai jį užkabino. Paukštukas iš tikrųjų gali vaidinti nuo pradžios iki galo. Po paraliais, nėr prasmės spyriotis dėl aštuntojo skirsnio. Vis tiek visus paleidžia.

Ta nususėlė žygiuodavo pirmyn atgal priešais Paukštuką, burkuodama ir virpėdama kaip balandžio patelė, trokštanti, kad patinas ant jos užšoktų. Flirtavo su Paukštuku – ragana. Kai ant grindų jis paberdavo lesalo, nususėlė nepuldavo žemėn ir nesigrūsdavo su kitais balandžiais. Ne, ji įsitaiso ant Paukštuko rankos ir prašosi palesinama. Ji daro patino šeriamos patelės judesius. Paukštukas netgi įsikiša keletą grūdų tarp lūpų, ir ta juos ištraukia. Dievuliau, kartais manydavau, jog Paukštukui iš tikrųjų atrodo, kad jis balandis.